

УДК 347.73

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ ТА КЛАСИФІКАЦІЮ АКТІВ ЗАСТОСУВАННЯ ФІНАНСОВО-ПРАВОВИХ НОРМ

Россіхіна Г. В.,

кандидат юридичних наук, доцент
Національного університету
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
м. Харків

Анотація: Проаналізовано норми чинного фінансового і податкового законодавства, питання застосування фінансово-правових норм, виділені особливості актів застосування фінансово-правових норм, проведена їх класифікація.

Ключові слова: норми фінансового права, застосування фінансово-правових норм, акти застосування фінансово-правових норм, класифікація актів застосування норм фінансового права.

Аннотация: Проанализированы нормы действующего финансового и налогового законодательства, вопросы применения финансово-правовых норм, предназначенных особенностями актов применения финансово-правовых норм, проведена их классификация.

Ключевые слова: нормы финансового права, применение финансово-правовых норм, акты применения финансово-правовых норм, классификация актов применения норм финансового права.

Annotation: The analysis of the current financial regulations and tax laws, the question of the use of financial and legal norms, isolated acts of particular financial and legal norms held their classification.

Key words: finance rules, the use of financial and legal norms, acts of financial and legal norms, acts of classification rules finance.

Досить велике різноманіття суспільних відносин, які регулюються правом, породжують безліч індивідуальних правових актів. Відмінності в результатах правозастосування, а також все різноманіття компетентних суб'єктів, які приймають правозастосовні акти, зумовлюють різноманіття актів застосування норм фінансового права. Для кожного акту є характерним наявність загальних ознак, видових характеристик, які обумовлені призначенням та правовим положенням суб'єкту правозастосування, особливостями дійсної ситуації, з приводу, якої був прийнятий акт. Наукова класифікація правозастосовних актів необхідна для повного їх вивчення та з'ясування сутності, виділення їх відмінних ознак, призначення. «Наукова класифікація правозастосовних актів забезпечує ефективність їх вивчення, дозволяє уявити природу кожного виду цих актів, його відмінні ознаки, призначення, співвідношення виду і форми акту з його змістом, дає можливість намітити шляхи удосконалення порядку їх прийняття, а також контролю за їх винесенням і виконанням [9, с. 82]».

Термін «класифікація» походить від лат. *classis* – розряд, клас та *facio* – роблю, розкладаю та означає систему супідрядних понять (*класів об'єктів*) якої-небудь області знання або діяльності людини, яка часто представляється у вигляді різних за формою схем (*таблиць*) та використовується як засіб для встановлення зв'язків між даними поняттями або класами об'єктів, а також для орієнтування в різноманітті понять або відповідних суб'єктів. Наукова класифікація фіксує закономірні зв'язки між класами об'єктів з метою визначення місця об'єкту в системі, яке вказує на його властивості [11, с. 124].

Слід звернути увагу, що на сьогодні існує досить розвернута класифікація правових актів органів державного управління, яка розроблена адміністративно-правовою наукою. Так, про значимість наукової класифікації правозастосовних актів як засобу їх пізнання в своїх працях висказували такі вчені, як Ю.Н. Старилів, А.П. Коренев,

Д.Н. Бахрах тощо. Вона потрібна саме з метою наукового аналізу та детальнішого розгляду того або іншого явища. Наприклад, А.П. Коренев виходячи з загальних юридичних властивостей провів класифікацію актів застосування норм адміністративного права по наступним критеріям: за характером ініціативи; роллю (значенням) в механізмі адміністративно-правового регулювання; формою волевиявлення; ступенем свободи суб'єкту правозастосування в виборі варіанту рішення, яке надане йому нормою адміністративного права; за змістом; за порядком прийняття; органам, які їх видали, за часом дії [4, с. 117-120].

Науково-обгрунтована класифікація актів застосування норм фінансового права досить актуальна як в теоретичному, так і практичному аспектах. Її значення є досить важливим як для законодавчої влади, так і для індивідуального регулятивного або юрисдикційного впливу на суспільні відносини. Класифікація індивідуальних фінансово-правових актів на різні види дозволяє досить глибоко розпізнати механізм фінансово-правового регулювання та використовувати дані знання в практиці правозастосування.

Треба відзначити, що наукова обгрунтованість класифікації будь-яких об'єктів або явищ як правило залежить від правильного вибору ознак, критеріїв, підстав класифікації. Як вже зазначалося, в якості актів застосування виступають фінансово-правові акти, які найбільш тісним образом примикають до категорії індивідуальних правових актів управління в адміністративному праві. Саме тому доцільно брати за основу розроблені наукою класифікації актів застосування права і індивідуально-правових актів управління при розробці системи даної класифікації.

Вивчення умов, які передбачають взаємне виключення окремих елементів класифікації, їх логічну безперервність поділу дозволяють прийняти в якості критеріїв класифікації актів застосування норм фінансового права, наступні єдині підстави:

1. Залежно від мети правового регулювання тих або інших суспільних відносин в якості індивідуальних фінансово-правових актів вирізняють регулятивні та правоохоронні (ще їх називають – юрисдикційні) акти. В якості регулятивних правозастосовних актів виділяють такі акти, які забезпечують узгодження волі двох або більше суб'єктів управління і напрям їх зусиль для досягнення єдиних цілей [13, с. 112]. В якості прикладу такого індивідуально-конкретного волевиявлення в фінансовому праві можна назвати договори податкового кредиту. З цього приводу хотілося б зробити певні аспекти. Слід мати на увазі, що питання щодо особливостей актів застосування права отримали розробку в працях учених С.С. Алексєєва, В.М. Горшенєва, Ф.А. Григор'єва, І.Я. Дюрягіна, В.В. Лазарева тощо. Як вже зазначалося, дискусія про застосування права була проведена у 1955 році і відкрита Г.І. Федькіним статтею «Применяют ли граждане, общественные организации нормы права?» Практично всі доповідачі дотримуються точки зору, що норми права застосовують тільки органи держави, деякі суспільні організації. Акт застосування права являє собою державно-владні веління, які виносяться за одностороннім волевиявленням уповноваженого на те органу по відношенню до інших суб'єктів і встановлюють (констатують) індивідуальні права і обов'язки останніх. Дана дискусія конкретизувала характеристику актів застосування, процесу застосування права. Практично всі вчені, які займаються проблематикою соціального призначення актів застосування права, поділяють їх на два види. Одні з них пов'язані з правоохоронною діяльністю держави, інші – з виконавчою, тобто ті, які індивідуалізують не санкцію, а диспозицію правової норми. Наприклад, відомий вчений Н.Г. Александров виділяє правоуправлінські акти застосування норм права (державні приписи індивідуально-конкретного значення в сфері правоуправлінської діяльності, які виходять від компетентних державних органів, держави або суспільних організацій), що тягнуть у виконання норм права виникнення, зміну та припинення у конкретних осіб, громадян і організацій відповідних прав або обов'язків; та правоохоронні акти застосування норм права (акти юрисдикції). В останніх виникає потреба коли потрібно дати правову оцінку поведінки конкретної особи і при встановленні факту правопорушення призначити санкцію [10, с. 562-563].

Деякі автори залежно від місця застосування в механізмі правового регулювання розподіляють акти застосування також на виконавчі акти, за допомогою яких організується виконання приписів норм права шляхом їх застосування до конкретних життєвих випадків і правоохоронні акти, за допомогою яких норми права охороняються від порушень. В свою чергу автори поділяють правоохоронні акти на акти контролю і надзору, спрямовані на попередження правопорушень, на забезпечення неухильного виконання правових норм; слідчі акти, що фіксують факти, які відносяться до правопорушень та готують матеріали до застосування юридичних санкцій; юрисдикційні акти, які безпосередньо вирішують питання щодо застосування або незастосування заходів державного примусу до

правопорушників, а також акти виконання юрисдикційних рішень.

В сучасній юридичній літературі як правило використовують поняття «охоронний (правоохоронний) правозастосовний акт»? При цьому виділення такого виду правозастосовних актів має місце в роботах багатьох вітчизняних юристів (наприклад, в працях В.В. Лазарева). Як правило, правоохоронні акти при їх характеристиці не викликають розбіжностей на відміну від актів, пов'язаних з виконавчою діяльністю. Деякі автори називають їх оперативно-виконавчими (І.С. Самощенко), правонаделительними (В.М. Горшенєв), правовиконавчими (як вже зазначалося у Александрова), правоконстатуючими (Ю.Г. Ткаченко). Наприклад, Ю.Г. Ткаченко зазначає, що в правоконстатуючих актах відповідно з правовою нормою підтверджується (констатується), що дана особа має певне суб'єктивне право, а на таку то особу покладається конкретний персональний обов'язок. Особливість актів застосування правоконстатуючого виду полягає в тому, що вони необхідні для індивідуалізації диспозиції правових норм; є обов'язковими моментом процесу реалізації ряду норм, так як без них не може здійснюватися правомірна діяльність суб'єктів; їх спеціальне призначення складається в тому, щоб забезпечити найбільш ефективний шлях реалізації правової норми, яка застосовується.

Правоохоронні акти в свою чергу реалізують функцію регулювання нормами права заходів, які застосовуються до осіб, які здійснили або потенційно можуть здійснити неправомірні поступки. До таких актів можна віднести постанови про притягнення до фінансової відповідальності, про проведення додаткових заходів фінансового контролю тощо. Правоохоронні акти мають ознаки, обумовлені особливими вимогами, що пред'являються до цих актів в цілях забезпечення законності. По-перше, випадки, в яких необхідно видання правоохоронного акту, передбаченого законом. По-друге, закон, як правило, потребує, щоб в правоохоронному акті була точно вказана та норма права, яка цим актом застосовується. По-третє, для більшості правоохоронних органів нормативно визначені їх найменування, форма, строки вступу в силу, порядок оскарження тощо. В-четвертих, правоохоронний акт може бути адресований тільки конкретній, точно вказаній в ньому особі і не може бути виданий у вигляді акту загального значення [9, с. 84-85]. Можна ще правоохоронні акти розділити на право забезпечувальні, право виконавчі, юрисдикційні акти.

2. Традиційним в літературі стало розподілення правоохоронних актів на основні і допоміжні [1, с. 33-34]. Так, на відміну від основних актів, які містять завершене рішення про застосування правової норми, допоміжними вважають такі акти, які лише готують видання основного акту і саме тому носять як би проміжний характер [9, с. 85].

Беручи до уваги ступінь відображення нормативного веління в змісті акту застосування норми права, В. Лазарєв виділяє основні і допоміжні акти, що дає можливість застосувати їх розподілення до норм фінансового права [6, с. 24]. Серед індивідуальних фінансово-правових актів можна також виділити основні і допоміжні. Основні правозастосовні акти містять обґрунтоване завершене рішення про

застосування норми фінансового права, але воно є таким лише внаслідок цілого ряду допоміжних актів. Частіше усього в практиці застосування норм фінансового права це процесуальні правозастосовні акти. Наприклад, основні індивідуальні фінансово-правові акти є такими актами, які відповідають на головні завдання, які виникають у сфері діяльності правозастосовних органів: чи мають місце підстави для притягнення особи до фінансової відповідальності, відмова в притягненні до фінансової відповідальності, примусове стягнення податку тощо. До допоміжних індивідуальних фінансово-правових актів можна віднести рішення про накладення арешту на майно платника, про призупинення операцій по рахункам платника податків тощо. Дані акти є актами, які реалізують винесене рішення та забезпечують його виконання.

До того ж основні індивідуальні фінансово-правові акти містять рішення питання щодо застосування або відмови від застосування санкцій фінансово-правової норми (наприклад, рішення керівника податкового органу про відмову в притягненні до фінансової (податкової) відповідальності, про стягнення пені тощо). А допоміжні фінансово-правові акти визначають процедуру правозастосовної діяльності в сфері фінансової діяльності (рішення про проведення додаткових заходів фінансового контролю, про проведення виїзної податкової перевірки тощо).

3. Необхідно відзначити, що в правозастосовних актах по-різному відображається зміст матеріальної фінансово-правової норми. Так, одні акти спрямовані на реалізацію диспозиції фінансово-правової норми, а інші – на реалізацію її санкції. Диспозицію норми фінансового права відтворюють саме акти забезпечення публічних і приватних інтересів, вони виявляються в позитивній діяльності правозастосовних суб'єктів, в результаті якої конкретизуються права і обов'язки, а також повноваження сторін фінансово-правових відносин. Як правило, коли суб'єкти правозастосування реалізують диспозицію фінансово-правової норми, частіше усього створюються похідні рішення. Вони спрямовані на здійснення основного (вихідного) рішення, яке визначає стратегічну ціль застосування норми фінансового права. Наявність у владного органу або посадової особи оперативної самостійності забезпечує формування похідних рішень у вигляді правозастосовних актів. До числа індивідуальних фінансово-правових актів, що відображають диспозицію фінансової норми, відносяться: рішення про надання відстрочки або розстрочки по сплаті податків, податкового кредиту, податкове повідомлення тощо.

Санкція норми фінансового права виявляється через юрисдикційний акт. Індивідуальні фінансово-правові акти, які відображають санкцію норми фінансового права, можуть конкретизувати альтернативу фінансової санкції і тим самим індивідуалізувати її у відношенні окремих осіб. Для прийняття індивідуальних фінансово-правових актів щодо застосування санкцій фінансових норм необхідно дотримання строго визначених процесуальних правил (наприклад, рішення про притягнення до фінансової відповідальності тощо). З цього приводу Д. А. Керимов проводить розмежування між актами щодо застосування диспозицій правових норм і актами щодо застосування їх санкцій. На думку автора, по-перше, акти щодо застосування диспозицій правових норм безпосередньо спрямовані на позитивні дії суб'єктів

правовідносин в цілях досягнення політичних, господарських або соціально-культурних результатів, які переслідуються тією або іншою нормою. Акти ж щодо застосування санкцій правових норм безпосередньо спрямовані на створення для правопорушників не вигідних наслідків, які спряжені з утиском їх благ. По-друге, акти щодо застосування диспозицій правових норм приймаються в менш складному порядку. Для прийняття актів щодо застосування санкцій (частково, судових актів) необхідно дотримання строго визначених процесуальних правил. По-третє, акти щодо застосування диспозицій правових норм обов'язкові тільки для їх адресатів, тобто учасників даних правовідносин, в той час як акти щодо застосування санкцій правових норм обов'язкові для всіх інших осіб у відношенні даної конкретної справи і в зв'язку з нею [3, с. 361-362].

4. Також підставою класифікації індивідуальних фінансово-правових актів можуть виступати органи (суб'єкти), що їх видають. Для повного розуміння процесу застосування норм фінансового права дуже важливо уявити, хто може застосовувати норми права, хто є суб'єктом (учасником) правозастосовної діяльності. Хотілося б відзначити, що у 1954–55 рр. на сторінках журналу «Советское государство и право» проводилася активна дискусія щодо питання про суб'єктів застосування права. Більшість вчених-учасників дискусії дотримувались точки зору, що правові норми застосовують лише державні органи і посадові особи, оскільки правозастосовна діяльність є однією з форм здійснення державної функції. Вчені акцентували увагу на тому, що діяльність щодо застосування норм права є державною і може здійснюватися лише органами держави і посадовими особами або за їх дорученням суспільними організаціями. Громадяни не застосовують норм, а дотримуються або виконують їх, тому що самим до себе застосовувати норми не можна, їх можна застосовувати лише до інших, на що і уповноважуються компетентні органи або посадові особи. Тобто громадяни правозастосовною діяльністю не займаються, вони лише дотримуються, виконують і використовують правові приписи. Але даної точки зору дотримуються не всі вчені. Наприклад, П.О. Недбайло в монографії «Применение советских правовых норм» вказує на те, що обмеження застосування правових норм лише діяльністю державних органів та їх представників... спряжено з недооцінкою всієї ролі і всього значення правових установ в суспільному житті... [7, с. 11].

Зміст будь-яких правовідносин нерозривно пов'язаний з їх суб'єктним складом. Саме специфіка суб'єктів визначає концептуальне обґрунтування застосування норм фінансового права, їх місце і роль в систем заходів забезпечення інтересів держави, особистості і суспільства. Це цінносно-структурна підстава фінансової політики в області застосування норм фінансового права. Дана класифікація відображає характер і зміст компетенції тих або інших органів, які уповноважені приймати індивідуальні фінансово-правові акти. За даним критерієм ці акти підрозділяються на акти, які приймаються:

- податковими органами. В якості даних актів виступають більшість актів, які передбачені Податковим кодексом України.

- митними органами. До даних актів відносяться акти, що приймаються відповідно до податкового законодавства, а також рішення про зміну строків сплати податків і зборів, які підлягають сплаті у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України;

- органами державної влади (їх посадовими особами) тощо.

5. За часом дії індивідуальні фінансово-правові акти можна підрозділити на однократні, безстрокові та строкові. Так, однократні фінансово-правові акти діють одного разу та застосування такого акту однооментно породжує, трансформує або припиняє конкретні фінансові правовідносини. Одноактний акт автоматично припиняє свою дію, реалізував своє призначення юридичного факту (наприклад, рішення про притягнення до фінансової відповідальності, податкове повідомлення тощо).

В строкових індивідуальних фінансово-правових актах встановлений строк їх дії, а після настання певного строку даний акт втрачає свою силу. (наприклад, рішення про надання відстрочок або розстрочок по сплаті податків тощо). Наприклад, згідно ст. 100. 11. Податкового кодексу України розстрочення або відстрочення надаються окремо за кожним податком та збором. Строки сплати розстрочених (відстрочених) сум або їх частки можуть бути перенесені шляхом прийняття окремого рішення та внесення відповідних змін до договорів розстрочення (відстрочення).

Для безстрокових індивідуальних фінансово-правових актів характерно те, що строк дії даних актів точно не встановлений та вони діють, поки не будуть в законному порядку відмінені. Наприклад, рішення про арешт майна відмінюється уповноваженою посадовою особою податкового або митного органу або призупинення операцій по рахункам платника-організації діє до моменту відміни рішенням податкового органу. Правові наслідки, які породжуються цими актами, а саме арешт, призупинення операцій по рахункам в банках носять триваючий характер та дія акту не вичерпується моментом його застосування.

7. В юридичній літературі дуже часто проводиться класифікація правозастосовних актів на матеріальні і процесуальні. Так, В.В. Лазарев в своїй роботі «Застосування радянського права», роблячи виноску на В.М. Горшенева, констатує, що всі галузі матеріального права завжди визивають до життя необхідність відповідних процесуальних норм там і остільки, де і оскільки сама реалізація цих норм потребує певної правозастосовної діяльності уповноважених на то суб'єктів. Автор погоджується з тим, що сама діяльність щодо застосування норм матеріального права безпосередньо обумовлює процесуальні норми, предметом регулювання яких є організаційно-процесуальні відносини, що складаються в сфері цієї правозастосовної діяльності [5, с. 35]. На неоднорідність природи правозастосовних відносин звертають увагу І.А. Галаган, А.В. Василенко, констатуючи, що подвійна юридична природа правозастосовних відносин обумовлюється не тільки тим, що вони нормативно обслуговуються, регулюються двоюкого кола нормами – матеріальними і процедурно-процесуальними. Але і тим, що здійснення правозастосовних відносин завершується прийняттям

індивідуальних актів (рішень), які, виконуючи функції юридичних фактів, характеризуються своїм матеріально-процедурним змістом [2, с. 18]. Виходячи з вищевикладеного, можна вважати, що матеріальні індивідуальні фінансово-правові акти реалізують матеріально-правові норми, визивають виникнення, зміну та припинення матеріальних фінансових правовідносин (наприклад, рішення про притягнення до фінансової відповідальності), а в свою чергу, процесуальні індивідуальні фінансово-правові акти приймаються щодо процесуальних питань та призначаються для порушення справи, фіксування його руху, проходження всіх стадій та його вирішення (наприклад, рішення про накладення арешту на майно платника, вимога про надання відповідних документів тощо).

8. Якщо мова йде про структуру правозастосовних актів, то як правило, в ній традиційно виділяють описову (або констатуючу), мотивувальну і резолютивну частину. Наприклад, деякі автори виділяють ще водну частину, яка містить в собі найменування акту і органу, який його прийняв, дату його прийняття тощо. Виходячи з цього, за своєю структурою індивідуальні фінансово-правові акти можуть бути складними, яким буде притаманна наступна структура: ввідна частина (найменування акту і органу, що його видав, предмет справи тощо), описова (констатуюча) частина, в якій викладається суть справи, що рішається; мотивувальна частина (правова кваліфікація, оцінка і аналіз документів тощо), резолютивна частина (висновки правозастосовника щодо конкретної справи). Також можна виділити прості індивідуальні фінансово-правові акти (наприклад, податкове повідомлення тощо).

9. Крім виділених видів можна додати класифікацію актів на ті, що видаються органом (посадовою особою), від якої вони виходять, і такі акти, які приймаються по заяві зацікавлених осіб. Так, в якості індивідуальних фінансово-правових актів, які видаються за ініціативою зацікавлених осіб, можна назвати рішення про надання розстрочок та відстрочок по сплаті податків, договори податкового кредиту. Більшість актів представлена актами, які походять від органів (їх посадових осіб) - наприклад, рішення про стягнення податків або збору з рахунків в банку тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев С.С. Проблемы теории права. – Т. 2. – М., Юрид. лит.
2. Галаган И.А., Василенко А.В. К проблемам теории правоприменительных отношений // Государство и право. – № 3. – 1998. – С. 18.
3. Керимов Д. А. Методология права: предмет, функции, проблемы философии права. – 6-е изд. – М.: Изд-во СГУ, 2011. – 521 с.
4. Корнев А.П. Нормы административного права и их применение. – М., 1978. – 144 с.
5. Лазарев В.В. Применение советского права. Казань, Изд-во Казанского ун-та, 1972. – 199 с.
6. Лазарев В.В. Эффективность правоприменительных актов. (Вопросы теории). Изд-во казанского ун-та, Казань, 1975. – 205 с.
7. Недбайло П.Е. Применение советских правовых норм, Гос. Изд-во юрид. лит-ры, М., 1960. – 310 с.

8. Пиголкин А.С. Формы реализации норм общенародного права// Сов. гос-во и право. – 1963. – № 6. – С. 33-34.
9. Правоприменение в Советском государстве. – М., Юридическая литература, 1985. – 156 с.
10. Теория государства и права / Под ред. Н.Г.Александрова. – Учебник. – М.: Юрид.лит., 1974. – 125 с.

11. Философский энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия. Гл. редакция: Л. Ф. Ильичёв, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалёв, В. Г. Панов. 1983.
12. Юсупов В.А. Правоприменительная деятельность органов управления, М.

УДК 342.95:347.133.1

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ДОГОВОРУ

Магда С. О.,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри правосуддя
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна

Анотація: Статтю присвячено проблемі визначення поняття та ознак адміністративного договору.

Ключові слова: договір, адміністративний договір, цивільний договір, ознаки адміністративного договору.

Аннотация: Статья посвящена проблеме определения понятия и признаков административного договора.

Ключевые слова: договор, административный договор, гражданский договор, признаки административного договора.

Annotation: Article is devoted to a problem of definition of concept and signs of the administrative contract.

Key words: contract, administrative contract, civil contract, signs of the administrative contract.

Інститут адміністративного договору для науки адміністративного права не новий. Ще О. І. Єлістратов вказував на можливість застосування такої форми державного правління, як договір. У різних країнах адміністративний договір називається по різному і може мати неоднакове змістовне наповнення. У Німеччині це публічно-правовий договір, інколи як синонім використовується поняття управлінський (адміністративний) договір, у Франції – адміністративний контракт, в Естонії – це адміністративний договір, у Латвії договір публічного права є широким поняттям, яке включає договори про співпрацю, адміністративні договори, договори делегування, договори про участь. У Литві поняття адміністративних договорів взагалі відсутнє. Будь-які договори, незалежно від того, до якої інстанції належить сторона, вважаються цивільними контрактами [1].

На рівні національного законодавства термін «адміністративний договір» є достатньо новим, а його теоретичне осмислення знаходиться ще у процесі доопрацювання. Проте, на нашу думку, проблеми пов'язані з розумінням адміністративного договору, визначенням єдиних критеріїв та підходів до цього поняття є важливим для правової системи нашої держави. Варто згадати, що ця проблематика вже порушувалася у працях відомих вчених-правників, таких як В. Б. Авер'янов, К. К. Афанасьєв, Д. М. Бахрах, Ю. П. Битяк, А. С. Васильєв, А. О. Неугодніков, І. Л. Самсін, С. С. Скворцов, М. І. Смокович, Ю. М. Старілов, В. С. Стефанюк, С. М. Ольховська, В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, Р. О. Куйбіда, О. С. Рогачева та ін. Водночас

зазначене питання продовжує залишатися дискусійним і належним чином не дослідженим.

Для найбільш повного осмислення природи адміністративного договору, вбачається за необхідне визначити поняття договору.

В глумачному словнику-мінімуму української мови під договором розуміється угода про права та обов'язки між державами, підприємствами, окремими особами; взаємне зобов'язання [2, с. 103].

В юридичній енциклопедії договір – це угода двох або більше сторін про встановлення, зміну або припинення відповідних прав і обов'язків [3, с. 232].

В загальноправовому сенсі договір – це вольова згода двох і більше суб'єктів, які тягнуть за собою виникнення, зміну або припинення правовідношення. Договір традиційно має такі ознаки як добровільність укладання, формально-юридичну рівність сторін, взаємну відповідальність сторін за невиконання зобов'язання, правову забезпеченість.

Протягом довгого періоду договір розглядався як виключно приватноправовий інтерес. У зв'язку з цим, при укладанні адміністративних договорів суб'єкти, як правило, керуються загальними положеннями цивільного права. На наш погляд, це є не зовсім прийнятним, оскільки між адміністративним та цивільним договорами є досить істотні відмінності. Основне питання цієї проблеми, на думку В. Колпакова та О. Кузьменко, полягає в тому, що договірні відносини характерні для цивільного права і відрізняються юридичною рівністю волевиявлення сторін, які в них вступають [4, с. 205]. Природа державного управління передбачає імперативність, юридичну владність волевиявлення однієї сторони і, як наслідок, – юридичну підвладність іншої сторони. Крім того, ще однією відмінністю адміністративного